

PRESEK

List za mlade matematike, fizike, astronome in računalnikarje

ISSN 0351-6652

Letnik 23 (1995/1996)

Številka 3

Strani 138-139

Marijan Prosen:

KOZA

Ključne besede: astronomija, ozvezdje, Kapela, Voznik, Kočijaž, dvojne zvezde.

Elektronska verzija: <http://www.presek.si/23/1265-Prosen.pdf>

© 1996 Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije

© 2010 DMFA - založništvo

Vse pravice pridržane. Razmnoževanje ali reproduciranje celote ali posameznih delov brez poprejšnjega dovoljenja založnika ni dovoljeno.

KOZA

Prišla je zima. Jesenske zvezde se polagoma poslavljajo od nas. Nadomestile jih bodo zvezde zimskega neba. Med njimi najbolj izstopa svetlo rumena *Kapela*. Pri nas ji rečemo tudi *Koza*.

Prav nič ni težko najti Koze na večernem zimskem nebu, saj je po siju peta najsvetlejša zvezda (slika 1). Sredi zime jo v naših krajih lahko opazujemo okoli zenita.

Slika 1. Takole po Velikem vozu izsledimo Kapelo – Kozo, najsvetlejšo zvezdo v ozvezdju Voznik – Auriga (lat.). Najboljša vidljivost tega ozvezdja pri nas je od septembra do junija.

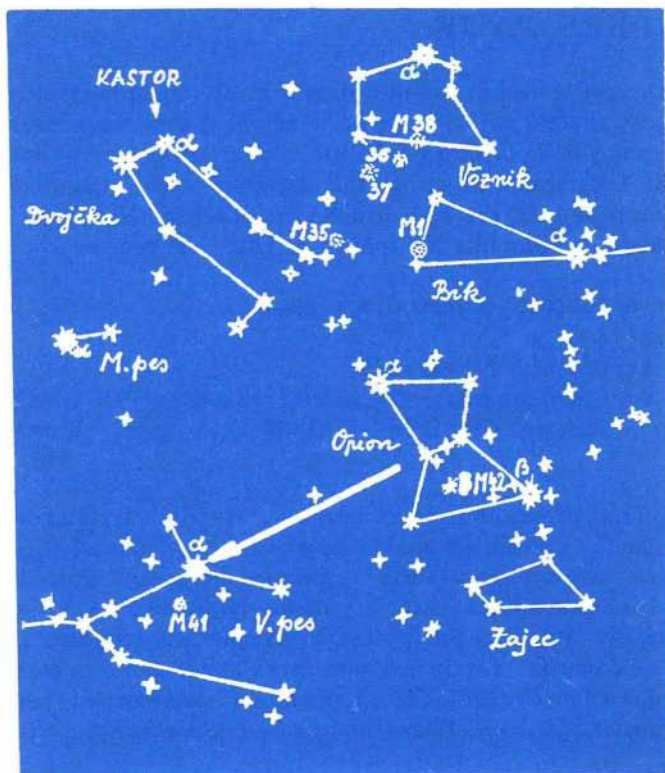

Koza je glavna ali vodilna zvezda v ozvezdju *Voznik*, ali po starem *Kočijaž*. Nebesni Voznik predstavlja po grškem bajeslovju Erihtonija, sina boga ognja in kovaštva He-fajsta. Rodil se je s pohabljenimi nogami. Vzredila ga je boginja modrosti Atena, brez vednosti bogov na Olimpu. S polnoletnostjo je postal krajj Aten. Ker ni mogel hoditi, je izumil voz oziroma kočijo s štirim konji. Vrhovni bog Zevs je bil tako navdušen nad njegovim izumom, da je Erihtonija za nagrado postavil na nebo, kjer bodo lahko umetnost njegove vožnje občudovali tudi ljudje (slika 2).

Kapela je zvezda, ki so jo zelo proučevali. S posebnimi raziskavami, ki slonijo na interferenci prihajajoče svetlobe z zvezd, so ugotovili, da je

Slika 2. Ozvezdje Voznik upodablja na nebu izumitelja voza (kočije). Slika je iz moje knjžice *Veliki in Mali medved*, narisal pa jo je akademski slikar Matjaž Schmidt.

Slika 3. Glavne zvezde zimskega neba, zbrane v ozvezdjih Bik, Orion, Veliki pes, Mali pes, Dvojčka in Voznik: α Oriona – Betelgeza, α Bika – Aldebaran, α Voznika – Kapela, α Velikega psa – Sirij, najsvetlejša zvezda neba, α Dvojčkov – Kastor (daljnogledska dvojna zvezda).

dvojna zvezda. Obe zvezdi Kapele pa sta tako zelo blizu skupaj, da bi morali vzeti zelo močan daljnogled, da bi ju ločili.

Ker Kapelo tako preprosto najdemo na nebu, predlagamo, da se primerno oblečete in obujete in v jasni noči izsledite in nato opazujete to lepo zvezdo. Poskusite izslediti in opazovati še ostale svetle zvezde zimskega neba, ki so zbrane v ozvezdjih, kot jih prikazuje zadnja skica.

Od vsega neba je zimsko zvezdno nebo najlepše. Zato ne zamudite priložnosti za opazovanje te zimske lepote.